

Sygn.akt III AUa 740/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Teresa Suchcicka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 lutego 2018 r. w B.

sprawy z odwołania J. W. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy J. W. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 września 2017 r. sygn. akt III U 113/17

I. oddala apelację;

II. odstępuje od obciążania J. W. (1) kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 740/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 24 lutego 2017 r., wydaną na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił J. W. (1) prawa do emerytury, ponieważ na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udowodnił on 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu od tej decyzji J. W. (1) wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury. Domagał się uwzględnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu od dnia 1 lipca 1975 r. do dnia 31 grudnia 1991 r., w którym pracował w PGR w D. na stanowisku mechanika w kanałach remontowych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 14 września 2017 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy odwołał się do art. 184 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 1 ust. 1, § 2 ust. 1, § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), określających przesłanki przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd zaznaczył, że aby ubezpieczony mógł otrzymać emeryturę na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, po spełnieniu pozostałych warunków, musiała być przez niego wykonywana w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy przez co najmniej 15 lat. Sąd ocenił możliwość zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia wnioskodawcy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w D. Zakładzie Rolnym (...) od dnia 1 lipca 1975 r. do dnia 31 grudnia 1991 r. Sąd stwierdził, że według świadectwa pracy wnioskodawca zajmował stanowisko mechanika. Na podstawie dokumentacji pracowniczej znajdującej się w aktach osobowych ustalił, że wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku mechanika. Od dnia 24 października 1975 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową i po jej zakończeniu zgłosił się z dniem 17 listopada 1977 r. do pracy i od dnia 1 grudnia 1977 r. został ponownie zatrudniony na stanowisku mechanika. W dniu 23 listopada 1979 r. wnioskodawca ukończył kurs spawania gazowego, natomiast w dniu 18 grudnia 1987 r. ukończył kurs spawania elektrycznego.

Na wniosek ubezpieczonego, którym w związku z wykonywaniem pracy mechanika i spawacza wnioskodawca domagał się podwyższenia wynagrodzenia, z dniem 28 kwietnia 1981 r. został on przeniesiony na stanowisko magazyniera w Zakładzie Rolnym (...). Zgodnie z angażem z dnia 16 grudnia 1981 r. wnioskodawca został przeniesiony z dniem 12 grudnia 1981 r. ze stanowiska mechanika w warsztacie naprawczym na stanowisko konserwatora w F. K.. Od dnia 6 sierpnia 1984 r. wnioskodawca zajmował stanowisko mechanika. Z dniem 1 stycznia 1989 r. wnioskodawca został przeniesiony na stanowisko zootechnika. Od dnia 1 stycznia 1990 r. wnioskodawca zajmował stanowisko mechanika, zaś od dnia 1 sierpnia 1991 r. powierzono mu obowiązki pracownika fizycznego. Z dokumentacji pracowniczej wynikało zatem, że w trakcie zatrudnienia w tym zakładzie pracy wnioskodawca wykonywał różne prace na różnych stanowiskach. Z zeznań świadków J. K. i J. W. (2) (współpracowników wnioskodawcy w spornym okresie) wynikało, że wnioskodawca wykonywał prace spawacza oraz mechanika, przy czym, jak zeznał J. K., czynności związane ze spawaniem mógł wykonywać tylko po uzyskaniu stosowanych uprawnień. Zgodnie z zeznaniami J. W. (2) wnioskodawca wykonywał również prace konserwatora. Według świadków wnioskodawca jako mechanik wykonywał prace w kanałach i poza kanałem, w zależności od potrzeb pracodawcy i polecenia brygadzysty.

Mając na uwadze zeznania świadków i dokumentację pracowniczą, Sąd stwierdził, że w PGR D. wnioskodawca nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Nawet przyjęcie, że od początku spawał, choć nie posiadał jeszcze uprawnień, to przez rok był najpierw konserwatorem, a kolejny rok – zootechnikiem czy specjalistą ds. produkcji zwierzęcej, co sam przyznał. Wnioskodawca przyznał też, że „na koniec pracy” pilnował obiektu (czyli od dnia 1 sierpnia 1991 r. do dnia 31 grudnia 1991 r.).

Sąd stwierdził, że prace konserwatora, zootechnika i prace zwykłego dozoru nie są pracami w szczególnych warunkach, gdyż nie są wymienione w Wykazie A rozporządzenia Rady Ministra z dnia 7 lutego 1983 r. Sąd stwierdził, że aby prace w szczególnych warunkach można było zaliczyć do takiej pracy przy przyznaniu emerytury w obniżonym wieku, to muszą być one wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a zatem przez 8 godzin dziennie przez cały okres zatrudnienia. Jak zaś przyznał sam wnioskodawca, będąc konserwatorem wymieniał żarówki, silniki w udojowni oraz pompy. Zdaniem Sądu konserwator wykonuje wiele różnych prac przy elektryce, osprzęcie zakładu oraz prac stolarskich i hydraulicznych.

Sąd uznał, że wnioskodawcy mógł wykonywać pracę w szczególnych warunkach najwyżej przez okres 14 lat i 1 miesiąca, ale dodał też, że w okresie zatrudnienia w PGR D. wnioskodawca zajmował różne stanowiska i wykonywał

różne prace, w zależności od potrzeb pracodawcy. Pomimo że wykonywał szereg czynności zaliczanych do pracy w warunkach szczególnych (dotyczy to pracy mechanika w kanałach remontowych oraz spawacza), to jednak jako mechanik miał obowiązek wykonywać inne czynności, niż tylko praca w kanałach i przy spawaniu, na co zwrócili uwagę świadkowie. Wyłącza to stałość świadczenia pracy na stanowisku tylko spawacza bądź mechanika w kanałach. Co prawda, świadkowie starali się przedstawić ten okres zatrudnienia wnioskodawcy jako okres pracy w warunkach szczególnych, ale Sąd miał na uwadze, iż nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2012 r., III AUa 1482/11). Sąd uznał, że taka sytuacja miała miejsce w sprawie niniejszej, a dodatkowo wskazał, że przeniesienia na inne stanowisko odbywały się na wniosek oraz za zgodą wnioskodawcy. Dokumentacja pracownicza nie budziła wątpliwości Sądu co do rzetelności i autentyczności znajdujących się w niej dokumentów.

Ponadto, Sąd odniósł się do okresu zatrudnienia wnioskodawcy w (...) Gospodarstwie Rolnym (...) w Ł., przypadającego od dnia 1 października 1992 r. do dnia 28 kwietnia 1995 r. Sąd zaznaczył, że wnioskodawca złożył zaświadczenie pracodawcy, w którym potwierdził wykonywanie przez wnioskodawcę prac bezpośrednio związanych z produkcją trzody chlewnej oraz dodatkowych prac spawalniczych i naprawczych wynikających z potrzeb sprzętu i narzędzi rolniczych i systemów utrzymania zwierząt. Zdaniem Sądu to zaświadczenie nie daje podstaw do uznania, że w tym okresie wnioskodawca stale i w pełny wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Prace spawalnicze były bowiem tylko pracami dodatkowymi, a pozostałe prace nie należą do prac wykonywanych w szczególnych warunkach.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy stwierdził, że wnioskodawca nie spełnił wszystkich warunków do otrzymania emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wobec czego oddalił odwołanie zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

J. W. (1) złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Zaznaczył, że Sąd Okręgowy ustalił staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 14 lat i 1 miesiąca, ale nie wziął pod uwagę okresu jego zatrudnienia na stanowisku specjalisty do spraw produkcji zwierzęcej, przypadającego od dnia 1 stycznia 1989 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. Praca przy produkcji trzody chlewnej polegała na m.in. wydawaniu pasz treściwych, koleczykowaniu świń, szczepieniu prosiąt, podawaniu leków, inseminacji macior, nadzorze ludzi. Wnioskodawca dodał, że w okresie od dnia 1 października 1992 r. do dnia 28 kwietnia 1995 r. pracował w prywatnym gospodarstwie rolnym, w którym wykonywał prace spawalnicze i inne, tak jak mielenie pasz, rozładunek pasz, prace na terenie chlewni. Wnioskodawca zaznaczył, że były to prace ciężkie i uciążliwe, a podczas ich wykonywania był narażony na wiele chorób odzwierzęcych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Należy podkreślić, że wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych instytucją wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia uprzywilejowanego kręgu podmiotów, stąd wymaga ścisłej wykładni i spełnienia ściśle określonych przez prawo warunków. Warunki przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach określa art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z tym przepisem ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu niższego wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz posiadają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej). Wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których ubezpieczonym przysługuje prawo

do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej). W tym względzie ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43, zwanego dalej „rozporządzeniem”). Stosownie do § 4 rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: po pierwsze - jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, a po drugie - ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Te okresy pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (§ 19 ust. 1 rozporządzenia).

W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przez J. W. (1) kryterium wieku emerytalnego 60 lat oraz 25-letniego ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Ocenie podlega jedynie to, czy na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca legitymuje się stażem pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach przez co najmniej 15 lat. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego, z punktu widzenia uprawnień emerytalnych, ma możliwość jej zakwalifikowania pod konkretną pozycję wymienioną w Wykazie A, stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Rozporządzenie to wymienia enumeratywnie rodzaje wykonywanych prac, które uznawane są za pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Do tego rodzaju prac należą m.in. prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym oraz prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych (Wykaz A, Dział XIV, poz. 12 i poz. 16 załącznika nr 1 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.), które J. W. (1) – jak twierdził – wykonywał w okresie zatrudnienia w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w D. Zakładzie Rolnym (...), przypadającym od dnia 1 lipca 1975 r. do dnia 31 grudnia 1991 r.

Z dokumentacji osobowej wnioskodawcy z tego okresu zatrudnienia wynika, że od dnia 1 lipca 1975 r. wnioskodawca zajmował stanowisko mechanika. Od dnia 24 października 1975 r. do dnia 17 listopada 1977 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową, po czym w dniu 1 grudnia 1977 r. powrócił na dotychczas zajmowane stanowisko mechanika. W dniu 23 listopada 1979 r. wnioskodawca ukończył podstawowy kurs spawania acetylenowego i uzyskał uprawnienia spawacza. Z treści podania wnioskodawcy z dnia 4 stycznia 1979 r. o zwiększenie wynagrodzenia wynika, że wykonywał pracę mechanika, zaś z treści podania z dnia 15 stycznia 1980 r. – pracę mechanika-spawacza. Z dniem 28 kwietnia 1981 r. wnioskodawca został przeniesiony na stanowisko magazyniera, na którym – zgodnie z zakresem obowiązków – miał m.in. zajmować się prowadzeniem dokumentów stanowiących podstawę do przychodu i rozchodu składników majątkowych (tj. kwitu „Magazyn przyjmuje”, kwitu „Magazyn wyda”, „Zbiorczego kwitu wydania”, protokołu przerobu, listy wydanego mleka pracownikom, listy świadczeń), dbaniem o prawidłowe przechowywanie i właściwą konserwację wszystkich składników majątkowych, w szczególności ziemiopłodów i pasz takich jak zboża ziemniaki, okopowe pastewne, kiszonka itp., prawidłowo i właściwie zabezpieczać maszyny (zamykanie na kłódki, plombowanie), wykonywanie innych czynności zleconych przez przełożonych, a nieujętych w zakresie czynności i obowiązków służbowych. Zgodnie z deklaracją datowaną na 27 kwietnia 1981 r. wnioskodawca zobowiązał się do przyjmowania i wydawania materiałów, właściwego zabezpieczania towarów przed zniszczeniem, zepsuciem, kradzieżą lub pożarem, prowadzeniem terminarza dla tych towarów, których wartość użytkowa jest ograniczona w czasie (środki chemiczne, leki, pasze itp.), prawidłowego udokumentowania przychodu i rozchodu oraz bieżącego prowadzenia ewidencji, terminowego przekazywania dokumentów obrotu materiałowego do księgowości, bieżącego prowadzenia kontroli zgodności zapisów ewidencyjnych ze stan faktycznym, przygotowywania magazynów do inwentaryzacji. Zgodnie z adnotacją z dnia 4 maja 1981 r., umieszczoną na piśmie z dnia 28 kwietnia 1981 r. dotyczącym przeniesienia

wnioskodawcy na stanowisko magazyniera, wnioskodawca nie wyraził zgody na objęcie stanowiska magazyniera. Z treści podania wnioskodawcy z dnia 1 lipca 1981 r. oraz pisma pracodawcy z dnia 16 grudnia 1981 r. wynika jednak, że wnioskodawca nadal wykonywał pracę mechanika-spawacza, a z dniem 12 grudnia 1981 r. został przeniesiony ze stanowiska mechanika w warsztacie naprawczym na stanowisko konserwatora w F. K. w Ł.. Na podstawie akt osobowych nie jest możliwe ustalenie, jak długo wykonywał on pracę konserwatora, ponieważ z angażu z dnia 18 sierpnia 1986 r., z dnia 17 czerwca 1987 r. i z dnia 2 czerwca 1988 r. wynika, że na tamten moment wykonywał pracę mechanika, a zgodnie z angażem z dnia 31 stycznia 1989 r. miał on zostać od dnia 1 stycznia 1989 r. przeniesiony ze stanowiska mechanika na stanowisko zootechnika (według pisma z dnia 9 lutego 1989 r. – specjalistę do spraw produkcji zwierzęcej). Z zeznań wnioskodawcy wynika jednak, że jako konserwator pracował przez rok. Z dniem 1 stycznia 1990 r. wnioskodawca został przeniesiony na stanowisko mechanika, zaś z dniem 1 sierpnia 1991 r. – na stanowisko pracownika fizycznego. Ze świadectwa pracy wystawionego w dniu 31 grudnia 1991 r. wynika, że w całym okresie zatrudnienia wnioskodawca pracował jako mechanik.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można zaliczyć wnioskodawcy okresu zatrudnienia na stanowisku mechanika (czy też mechanika-spawacza) w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w D. do stażu pracy w szczególnych warunkach, ponieważ wnioskodawca nie wykonywał tylko pracy spawacza i mechanika, do obowiązków którego należało wyłącznie wykonywanie napraw pojazdów samochodów w kanałach remontowych. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko, że praca spawacza czy mechanika w kanale remontowym nigdy nie trwa faktycznie, efektywnie „pełnych” 8 godzin. Należy jednak podkreślić, że czasem pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze nie jest czas, w którym praca ta jest efektywnie rzeczywiście wykonywana, lecz czas, w którym pracownik pozostaje w gotowości do świadczenia na rzecz pracodawcy pracy tego rodzaju. W rozpoznawanej sprawie kwestią wymagającą oceny nie było jednak to, ile godzin wnioskodawca efektywnie świadczył pracę spawacza lub mechanika w kanale remontowym, ale to, czy rodzaj świadczonej przez niego pracy odpowiadał definicji (istocie) pracy spawacza i pracy mechanika w kanałach remontowych wykonywanej przy naprawie pojazdów mechanicznych. Wprawdzie nie jest możliwe ustalenie zakresu obowiązków w oparciu o dokumentację z akt osobowych wnioskodawcy, ale jest to możliwe na podstawie zeznań świadków J. K. i J. W. (2) (współpracowników wnioskodawcy). Z zeznań tych świadków i wnioskodawcy wynika, że w tym okresie zatrudnienia wnioskodawca wykonywał różnego rodzaju prace. Pracował zarówno w kanale remontowym, jak poza tym kanałem, przeprowadzał remonty sprzętu, wymieniał olej, zmieniał tuleje, spawał połamane elementy. Ogólnie wykonywał wszelkie prace „na sprzęcie”. Poza taką pracą wykonywał również prace zlecone przez kierownika. Jako konserwator naprawiał sprzęt w oborach, a tylko czasami w warsztacie. Spawał bramki, wymieniał żarówki, silniki, pompy w udojowni,

Zeznania świadków nie wskazują, aby w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w D. (w Zakładzie Rolnym w G. czy w Ł.) miał miejsce podział na mechaników stale wykonujących prace w kanałach lub poza kanałami. Świadkowie J. K. i J. W. (2) wprost potwierdzili, że czynności mechanika były wykonywane w tym przedsiębiorstwie zarówno w kanale, jak i na powierzchni. Dając wiarę zeznaniom świadków, nie można zanegować również twierdzeń wnioskodawcy, że w okresie zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie wykonywał pracę w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów samochodowych (Wykaz A, Dział XIV, poz. 16 załącznika nr 1 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.) czy prace przy spawaniu (Wykaz A, Dział XIV, poz. 12 załącznika nr 1 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.), bo wskazują na to wiarygodne zeznania świadków J. K. i J. W. (2), którzy widzieli wnioskodawcę przy naprawach w kanałach remontowych bądź spawaniu. Niemniej jednak z zeznań tych świadków wynika, że prace wykonywane w kanałach remontowych i spawaniu nie były wyłącznymi pracami, jakie wchodziły w zakres obowiązków mechanika (czy mechanika-spawacza). Te prace stanowiły jedynie część etapu procesu naprawczego, a poza nimi wnioskodawca wykonywał również czynności, których nie można zakwalifikować jako prac w szczególnych warunkach, w tym również prace mechanika, wykonywane poza kanałem remontowym. Taka sama ocena dotyczy pracy wnioskodawcy na stanowisku konserwatora, ponieważ choć na tym stanowisku wnioskodawca wykonywał pracę przy naprawie pojazdów mechanicznych i sprzętu, to tego rodzaju prace były wykonywane głównie poza kanałem remontowym, w oborach. Z tych powodów zarówno praca mechanika (mechanika-spawacza), jak i praca konserwatora nie mogą być zaliczone do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Niezaliczenie spornych okresów zatrudnienia wnioskodawcy jako mechanika do stażu pracy w szczególnych warunkach powoduje, że nie jest możliwe zaliczenia do tego stażu prac – na podstawie art. 108 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. nr 44, poz. 220) i stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r. w sprawie o sygnaturze akt II UZP 6/13 (OSNP 2014 Nr 3, poz. 42) – okresu zasadniczej służby wojskowej, którą wnioskodawca odbywał od dnia 24 października 1975 r. do dnia 17 listopada 1977 r. Wprawdzie wskazana uchwała została wydawana na podstawie regulacji art. 106 i art. 108 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w wersji obowiązującej do dnia 31 grudnia 1974 r., to jednak w uchwale nie powiedziano, że po dniu 31 grudnia 1974 r. zasadnicza służba wojskowa nie podlega wliczeniu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Oznacza to, że należy każdorazowo ocenić późniejszy okres zasadniczej służby wojskowej, jeżeli służba ta odbywana jest nadal po dniu 31 grudnia 1974 r. lub w całości później (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2014 r., II UK 293/13).

W niniejszej sprawie zastosowanie będzie miał art. 108 ust. 1 i 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1975 r. Zgodnie z tym przepisem czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Warunkiem wliczenia okresu służby wojskowej do okresu zatrudnienia jest zachowanie terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub art. 107 ust. 1. Według art. 106 ust. 1 ustawy (w wersji obowiązującej do dnia 5 lipca 1979 r.) zakład pracy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej, jest obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszerogowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Niezachowanie tego terminu powoduje wygaśnięcie stosunku pracy, chyba że niezachowanie terminu nastąpiło z przyczyn niezależnych od pracownika.

Z okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika, że wnioskodawca nie uczynił zadość normie wynikającej z art. 106 ust. 1 oraz art. 108 ust. 1 i 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Po pierwsze, bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej wnioskodawca nie wykonywał pracy mechanika wyłącznie w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów samochodowych lub szynowych, która jest zaliczana do kategorii prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Po drugie, po odbyciu służby wojskowej powrócił do pracy do tego samego przedsiębiorstwa, ale nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wyłącznie prac w szczególnych warunkach, tj. prac w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów samochodowych lub szynowych (jako mechanik). Nie można zatem zaliczyć okresu służby wojskowej do stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach na podstawie art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Nie można zaliczyć do prac w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w D. Zakładzie Rolnym (...) na stanowisku zootechnika (specjalisty do spraw produkcji zwierzęcej), który – zgodnie z dokumentacją z akta osobowych wnioskodawcy – przypadał od dnia 1 stycznia 1989 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. Świadkowie nie pamiętali o wykonywaniu przez wnioskodawcę pracy na tym stanowisku, ale z wyjaśnień wnioskodawcy, zawartych w apelacji, wynika, że zajmował się on pracą przy produkcji trzody chlewnej, polegającą na wydawaniu pasz treściwych, kolecykowaniu świń, szczepieniu prosiąt, podawaniu leków, inseminacją macior, sprawowaniu nadzoru nad osobami, które pracowały w chlewniach. Niewątpliwie są to ciężkie i uciążliwe prace fizyczne, ale nie można ich zakwalifikować jako prac wykonywanych bezpośrednio przy uboju zwierząt, które są wymienione w Wykazie A, Dziale X, poz. 8 załącznika nr 1 do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 6 sierpnia 2013 r., II UK 9/13) w tym pojęciu mieszczą się czynności polegające nie tylko na samej czynności sprawczej zabicia zwierzęcia, ale także wszelkie inne niezbędne czynności z tym ubojem związane, w tym otwierające i zamykające proces uboju, a także umożliwiające wykorzystanie zabitego zwierzęcia do zamierzonego celu (czyli czynności mające na celu przygotowanie mięsa pochodzącego z uboju

do jego dalszego przetworzenia, np. rozbiór mięsa). Sąd Najwyższy stwierdził też, że nie mogą być jednak uznane za „prace bezpośrednio przy uboju zwierząt” czynności związane z produkcją i wytwarzaniem wędlin, tzn. prace masarskie, gdyż ich związek z ubojem zwierząt jest zbyt odległy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można również zaliczyć czynności związanych z produkcją/hodowlą zwierząt (trzody chlewnej) do prac przy bezpośrednim uboju zwierząt. Czynności związane z produkcją (hodowlą) zwierząt obejmują prace przy obsłudze zwierząt jak m.in. karmienie i pojenie zwierząt, sprzątanie obornika. Do czynności przy obsłudze zwierząt należy również zaliczyć prace wykonywane przez wnioskodawcę, czyli wydawanie pasz, kolczykowanie świń, szczepienie prosiąt, podawanie leków, inseminacja macior czy nadzór nad osobami pracującymi w chlewniach. Tego rodzaju czynności, choć następują przed ubojem, to nie mogą być traktowane jako czynności bezpośrednio przygotowujące do uboju. Są one związane z hodowlą zwierząt. Ich związek z ubojem zwierząt, podobnie jak związek prac masarskich, jest zbyt odległy. Z tego względu nie jest możliwe zaliczenie okresu pracy na stanowisku specjalisty do spraw produkcji (zootechnika) do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny nie analizował wspomnianego w apelacji okresu zatrudnienia wnioskodawcy od dnia od dnia 1 października 1992 r. od dnia 28 kwietnia 1995 r. W tym okresie J. W. (1) pracował jako pracownik gospodarstwa (pracownik zaplecza warsztatowo-gospodarczego) na rzecz A. K., prowadzącego firmę od nazwą (...) Gospodarstwo Rolne z siedzibą w Ł., i wykonywał prace bezpośrednio związane z produkcją trzody chlewnej oraz dodatkowo prace spawalnicze i naprawcze wynikające z potrzeb sprzętu i narzędzi rolniczych oraz systemów utrzymania zwierząt. Ten okres jest zbyt krótki (obejmuje jedynie 3 lata, 6 miesięcy i 28 dni) i samodzielnie nie wypełnia przesłanki 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a przez to nie daje podstawy do przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Zasadniczo zatem okres ten nie ma wpływu na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie.

Mając powyższe na uwadze, apelacja podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. (pkt I sentencji wyroku).

O kosztach zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję orzeczono zgodnie z wyrażoną w art. 102 Kodeksu postępowania cywilnego zasadą słuszności, stanowiącą odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 1 k.p.c.). W myśl tego przepisu w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sąd Apelacyjny ma na uwadze charakter sprawy (spór dotyczył emerytury w obniżonym wieku emerytalnym) oraz sytuację materialną wnioskodawcy, który otrzymuje rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w wysokości 1.042,21 zł netto i nie posiada żadnych innych dochodów. Okoliczności te w ocenie Sądu uzasadniały zastosowanie zasady słuszności i odstąpienie od obciążania wnioskodawcy kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję (pkt II sentencji wyroku).

SSA Teresa Suchcicka SSA Barbara Orechwa-Zawadzka SSA Dorota Elżbieta Zarzecka